Nejvyšší soud jako soud zrušovací rozhodl v záporném sporu o příslušnost mezi krajskými soudy v Liberci a v Jihlavě, že příslušným je tento krajský soud.

Důvody:

V trestní věci proti Václavu E-ovi a spol. vedené u krajského soudu v Liberci pod Tk 143/31 podalo státní zastupitelství obžalobu na Čeňka H-a pro zločin podvodu spáchaný ve společnosti Václava E-a a Rudolfa P-a. Obžaloba ta nabyla právní moci; řízení proti E-ovi a P-ovi bylo usnesením radní komory v Liberci ze dne 13. ledna 1932 vyloučeno k samostatnému projednání a postoupil dne 5. listopadu 1932 krajský soud v Liberci spisy krajskému soudu v Jihlavě k příslušnému jednání, jelikož podle obsahu spisu T 483/29, týkajícího se trestní věci proti E-ovi a spol. pro přestupek podvodu, okresní soud v Telči — obvod krajského soudu v Jihlavě — předstihl ostatní soudy. Krajský soud v Jihlavě však neuznává svou příslušnost, dovolávaje se jednak předpisu § 219 tr. ř., podle něhož nelze odporovati příslušnosti soudu, který jest podle obžalovaního spisu povolán k hlavnímu přelíčení, jednak předpisu § 51 odst. 2 tr. ř., podle něhož nelze při sčítacích deliktech odstupovati vyloučenou věc na soudy, v jichž obvodu byla jednotlivá fakta spáchána. Leč ustanovení § 219 tr. ř. o příslušnosti založené spisem obžalovacím týká se jen trestných činů, pro něž byla podána obžaloba (sb. č. 2254), a ta byla podána jen na Čeňka H-a a nikoliv na Václava E-a a další spol. A pokud jde o ustanovení § 51 odst. 2 tr. ř. o jednotnosti trestného činu při deliktech, u nichž platí zásada § 173 tr. zák. o sčítání (sb. č. 241, 2838, 3228, 3913), řídí se ovšem příslušnost ke stíhání téhož pachatele pro několik majetkových deliktů, spáchaných v obvodech různých soudů, ustanoveními druhého odstavce § 51 tr. ř., nikoliv ustanovením § 56 tr. ř., takže ani vyloučením řízení ohledně některého ze zločinných útoků obviněného z řízení dotud společně vedeného nemůže dojíti k účinkům § 58 tr. ř. Avšak tato zásada neplatí pro souzený případ, an tu byl vyloučen celý soubor majetkových deliktů obviněným E-ovi a P-ovi za vinu dávaných a jen ohledně spoluobviněného H-a byla podána odděleně obžaloba. Za tohoto stavu věci nebylo překážky, by vyloučená trestní věc proti E-ovi a spol. nebyla v základě § 51 odst. 2 tr. ř. následkem předstižení postoupena místně příslušnému krajskému soudu v Jihlavě (§§ 57 a 58 tr. ř.). Odpírá tedy tento krajský soud neprávem svoji příslušnost k rozhodnutí o této trestní věci.

Čís. 4565.

Zákon o lichvě chrání bez ohledu na povolání, vzdělání, sociální postavení a životní zkušenosti každého, kdo, ocitnuv se v tísni, je nucen dožadovati se úvěru nebo pro nedostatek zběhlosti v obchodech nepozná nepoměrnost vzájemného plnění.

Spoluvina na lichvě předpokládá ve směru subjektivním kromě vědomí spoluvinníka o stavu dlužníkově, naznačeném v § 2 lich. zák., a o nápadné nepoměrnosti obapolných plnění též úmyslnou činnost spoluvinníka, podporující hlavního pachatele ve vykořisťování dlužníkovy situace.

Pojmy: »tíseň«, »lehkomyslnost«, »nezkušenost« a »nápadná nepoměrnost«.

§ 2 lich. zák. tresce nejen poskytování úvěru, nýbrž i jeho prodloužení (prolongování směnek).

(Rozh. ze dne 13. prosince 1932, Zm I 624/30.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací po ústním líčení zmateční stížnost státního zastupitelství do rozsudku krajského soudu trestního v Praze ze dne 9. května 1930, jímž byli obžalovaní František S. a Marie S-ová podle § 259 čís. 3 tr. ř. zproštěni z obžaloby pro zločin podle § 3 čís. 4 cís. nař. čís. 275/1914 ř. zák. a pro zločin podle §§ 197, 199 a) tr. zák., zamítl, pokud čelila proti výroku, jímž zproštěni Marie S-ová z obžaloby vůbec, a František S. z obžaloby pro zločin lichvy podle § 3 čís. 4 zákona z 12. října 1914, čís. 275 ř. zák., spáchaný v případech Jana Š-a a Ervína M-ho a z obžaloby pro zločin podvodu podle §§ 197, 199 a) tr. zák. Naproti tomu vyhověl zmateční stížnosti a napadený rozsudek zrušil jako zmatečný, pokud byl obžalovaný František S. zproštěn z obžaloby pro zločin lichvy podle § 3 čís. 4 uv. zákona v případech pod body 1—6, 8—12, 14 a 19 až 21 rozsudkových důvodů; věc vrátil soudu prvé stolice, by ji v rozsahu zrušení znovu projednal a rozhodl, mimo jiné z těchto

důvodů:

Pokud jde o obžalovanou Marii S-ovou, nelze zmateční stížnosti přiznati oprávnění. Spolupachatelem je, kdo je spolučinný při provedení trestného činu vědomě spolupůsobě s jiným v témže zlém úmyslu způsobem v § 5 tr. zák. uvedeným. Zmateční stížnost odvozuje součinnost obžalované Marie S-ové se spoluobžalovaným Františkem S-em z její výpovědi na policii, kde udala, že »její manžel František S. půjčuje, pokud ví, na vysoký úrok po dobu asi jednoho roku, ačkoliv před tím také v ojedinělých případech půjčil peníze na vysoký úrok jako v případě inž. M-a. Lichvu prováděl proti její vůli a přes její časté domluvy, neboť s jeho jednáním nesouhlasila, vedla sice záznamy, avšak jen z obavy, že by ji jinak její manžel ztrýznil, kdyby mu odepřela poslušnost. Počítá, že od roku 1895 vydělal tímto způsobem asi 500.000 Kč. Dnes mají všechno jmění uloženo ve směnkách a asi 100.000 Kč na vkladních knížkách.« Tyto údaje jsou však příliš povšechné a neurčité, než by se z nich mohlo usuzovati, že se obžalovaná zúčastnila buď jako spolupachatelka buď jinou v § 5 tr. zák. naznačenou formou spoluviny na činnosti Františka S-a, směřující k využitkování jiných osob. Vždyť nelze pominouti, že spoluvina na lichvě předpokládá ve směru subjektivním kromě vědomí spoluvinníka o stavu dlužníkově, naznačeném v § 2 lich. zák., a o nápadné nepoměrnosti obapolných plnění též úmyslnou činnost spoluvinníka, podporující hlavního pachatele ve vykořisťování dlužníkovy situace; leč na takovou úmyslnou součinnost nepoukazuje povšechný údaj S-ové, že »věděla, že manžel půjčuje na vysoký úrok«, a že »mu vedle záznamy«, ani jinak obsah policejního protokolu, z něhož nevycházejí na jevo okolnosti, dopouštějící závěr, že znala i tíseň, lehkomyslnost atd. vykořisťovaných osob, a že přes to k jejich vyko-

řisťování úmyslně přispěla způsobem uvedeným v § 5 tr. zák., po případě, že se již napřed s pachatelem o podílu na zisku a užitku srozuměla. Nelze proto spatřovati neúplnost, podmiňující zmatek podle čís. 5 § 281 tr. ř., v tom, že se soud nezabýval obsahem onoho policejního protokolu a bylo proto zmateční stížnost, pokud jde o zprošťující výrok ohledně Marie S-ové, zamítnouti jako nedůvodnou.

Pokud jde o obžalovaného Františka S-a, nelze upříti oprávněnost zmateční stížnosti, pokud uplatňuje v případech v rozsudku pod čís. 1 až 6, 8 až 12, 14, 19 až 21 uvedených zmatečnost rozsudku z důvodu čís. 5 a 9 a) § 281 tr. ř. V těchto bodech je rozsudek nalézacího soudu stižen základní vadou právní, jež již sama o sobě postačuje ke zrušení napadeného rozsudku z důvodu zmatečnosti podle čís. 9 a) § 281 tr. ř. Nehledíc k tomu, že tíseň a lehkomyslnost vykořisťovaných osob jsou složkami objektivní podstaty přečinu a zločinu lichvy, a, že podstatou subjektivní stránky je pachatelovo vědomí o tomto stavu poškozeného — což soud, jak z důvodů vysvítá, řádně nevystihl, je prvním a nezbytným předpokladem správného posuzování a řešení případu, o nějž jde, by si nalézací soud náležitě uvědomil význam zákonných pojmů »tísně«, »lehkomyslnosti« a »nezkušenosti«. Podle správného výkladu lichevního zákona znamená: »Tíseň« — na rozdíl od nouze — naléhavou, třebas jen pomíjející vážnou nesnáz peněžitou, nutící dožadovati se úvěru; nelze ovšem méně příznivé majetkové poměry stotožňovati již s pojmem tísně; jsou-li však tyto poměry takového rázu, že nutí dožadovati se úvěru za podmínek obzvláště těžkých, jde o tíseň ve smyslu zákona; není třeba, by situace byla tak hrozivá, že by bez úvěru nastalo ohrožení dlužníkovy existence (viz rozh. n. s. čís. 1054, 1904, 2112, 2946 sb. n. s.). »Lehkomyslností« je nerozvážné počínání si při uzavírání peněžních obchodů, nasvědčující tomu, že ten, kdo se zavazuje, nestará se o následky, ačkoliv si jich musí býti vědom (viz rozh. n. s. čís. 2112 sb. n. s.). »Nezkušeností« rozumí zákon nepoznání nepoměrnosti vzájemného plnění pro nedostatek zběhlosti v obchodech podobného rázu. Z napadeného rozsudku nelze seznati, zda si soud tento správný význam oněch právních pojmů uvědomil; ač rozsudek stále operuje s pojmem tísně, a ji v jednotlivých konkrétních případech nevylučuje, nevyslovuje se soud nikde o tom, co si pod pojmem tíseň vlastně představuje, ani neuvádí jasně důvody, proč v tom kterém případě tíseň vylučuje. Podle celé výstavby rozsudku, ba i podle celého způsobu výslechu svědků při hlavním přelíčení se zdá, že nalézací soud vychází při výkladu pojmu »tísně« ze staršího zákona lichevního z 28. května 1881, čís. 47 ř. zák., jenž používal v § 1 slova »nouze«, kdežto nový zákon pojem ten rozšířil a použil i jiného slovního výrazu(tíseň), chtěje chrániti větší okruh osob a nevyžaduje, by dotyčná osoba byla vnějšími okolnostmi snad přímo nucena dožadovati se úvěru. Je nápadné, že četní svědci udali v přípravném vyšetřování, že byli v tísni, po případě uvedli takové konkretní okolnosti o svých majetkových poměrech, které přímo poukazují na stav tísně nahoře blíže vyložené, kdežto při hlavním přelíčení prohlásili, že v tísni nebyli, aniž se nalézací soud pokusil důkladným výslechem svědků tento rozpor vysvětliti, a aniž se vyjádřil v rozsudku o tom, proč nespatřuje tíseň v majetkové situaci, jak byla

líčena svědky v přípravném vyšetřování. Již tento postup nasvědčuje tomu, že nalézací soud vycházel při výslechu svědků, poškozených, spíše z pojmu »tíseň« podle užšího pojmu »nouze« podle staršího zákona z roku 1881. Obdobně je tomu i při výkladu pojmu lehkomyslnosti, o jehož významu v onom smyslu se soud v rozsudku nikterak po stránce právní nevyslovil.

V této spojitosti jest na právní námitky zmateční stížnosti připomenouti ještě toto: § 2 cit. nař. tresce nejen poskytování úvěru, nýbrž i jeho prodloužení. I o to v souzeném případě šlo a mohlo by proto za podmínek § 2 cit. zákona i prodlužování úvěru býti trestné, avšak rozsudek o této okolnosti vůbec neuvažoval. Bude proto na nalézacím soudu, by i prolongování směnek, pokud se týče úvěru poskytovaného osobám, s nimiž byl obžalovaný v obchodním styku, vzal v okruh svých úvah při novém projednání a rozhodnutí věci a při tom nepominul, že zákonnou složkou zločinu lichvy podle § 3 čís. 4 cit. nař. je mimo jiné i, že jednáním obžalovaného byl těžce poškozen větší počet osob. Obhajoba při ústním provedení odvodu na zmateční stížnost namítala, že ve většině případů, o něž v souzené věci jde, šlo o ryze spekulační obchody, při nichž osoby, jež úvěru obžalovaného používaly, vydělaly s vypůjčenou částkou mnohonásobky výpůjček, tak že je jen spravedlivé, když osoba, jež na takový obchod kapitál zapůjčila, dostane pak zpět částku, která sice v poměru k zápůjčce je nepoměrně vysoká, ale ve skutečnosti je jen nepatrným zlomkem výdělku ze spekulačního obchodu, uskutečněného vypůjčeným kapitálem. Zrušovací soud nemůže se s touto námitkou, pokud jde o její skutkový přednes, v řízení zrušovacím zabývati a bude na nalézacím soudu, by po případě i s tohoto hlediska věc zkoumal a při tom si po stránce právní uvědomil jednak, zda tu byla vykořisťována tíseň nebo jinak stav v § 2 zákona lich. uvedený, jednak, že pojem nápadné »nepoměrnosti« je pojmem relativním a že jest míti na zřeteli i, kdo nese risiko spekulačního obchodu, najmě zda i v souzených případech bylo risiko spekulačního obchodu i na straně obžalovaného. Pokud obhajoba v některých případech poukazujíc na vzdělání poškozeného neb na jeho povolání — na příklad jako advokáta — dovozovala nedostatek skutkové podstaty lichvy, jest zdůrazniti, že zákon o lichvě chrání bez ohledu na povolání, vzdělání a sociální postavení a životní zkušenosti každého, kdo, ocitnuv se v tísni, je nucen dožadovati se úvěru nebo pro nedostatek zběhlosti v obchodech nepozná nepoměrnost vzájemného plnění. Posléze se podotýká, že při skutkové podstatě lichvy je možný i pokus, při čemž se ovšem upozorňuje, že se dopouští dokonané lichvy i ten, kdo si dá jen slíbiti vzájemné plnění, které je v nápadném nepoměru atd.

Čís. 4566.

Ak ide o vzájomnú bitku medzi páchateľom a poškodeným, v ktorej obe strany používaly pomerne rovnakého spôsobu vzájomného útočenia, nemôže žiadna z nich tvrdiť, že jej útok bol oprávnenou obranou proti útoku druhej strany.

Prekročenie medzí oprávnenej obrany predpokladá vždycky, že obrana sama je podstatne odôvodnená a že jej bolo použité len vo väč-